

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย*

THE DEVELOPMENT OF HISTORICAL LEARNING ACTIVITIES INTEGRATED DEMOCRATIC PRINCIPLES

วรัชมา แดงอุบล*, ศิริรัตน์ ศรีสะอาด, นาทยา ปิลันธนานนท์

Waratcha Dang-U-Bon*, Sirirat Srisa-Ard, Nataya Pilanthanond

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: waratcha.d@ku.th

*Tel: 097-298-2872

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตยเป็นการวิจัยประยุกต์ วิธีการดำเนินการวิจัย 1) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์และสาระหน้าที่พลเมือง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อกำหนดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) กำหนดเรื่องและวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ประเมินคุณภาพของกิจกรรมโดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสังคมศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ และด้านหลักสูตรและการสอนรวม 10 คน 5) นำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบุญยศรีสวัสดิ์ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตยจำนวน 5 กิจกรรม โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางหลัก ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่าทุกกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด 2) นักเรียนผ่านการประเมินส่วนใหญ่ทุกกิจกรรม มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่ผ่านใน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 2 ไม่ผ่าน 7 คน จาก 28 คน (ร้อยละ 25) และกิจกรรมที่ 4 ไม่ผ่าน 6 คน จาก 30 คน (ร้อยละ 20) และนักเรียนมีความเห็นว่ากิจกรรมสนุก ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีประโยชน์

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์, การบูรณาการหลักประชาธิปไตย, ความเป็นพลเมือง, วิธีการทางประวัติศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) Develop history learning activities integrating democratic principles, and 2) Examine the outcomes of implementing such activities. It was applied research conducted through the following steps: 1) Analyzing learning standards and indicators in the

History and Civic Duty strands of the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551, to identify historical events across four social studies domains - economics, international relations, politics and governance, and society and culture; 2) Determining the topic and objectives for each activity; 3) Designing the learning activities; 4) Evaluating activity quality through consultation with ten experts in social studies, history, and curriculum and instruction; and 5) implementing the activities with a sample group of 30 volunteer students in Grades 4 - 6 at Boonyasrisawat School during the second semester of the 2025 academic year. Research instruments included the history learning activities integrating democratic principles, and opinion questionnaires for both experts and students. Data were analyzed using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The findings revealed that: 1) five history learning activities integrating democratic principles were developed, using the historical method as the core instructional approach; experts rated all activities as appropriate at the high to highest levels. 2) The majority of students passed the assessments for all activities. Only a minority failed two of the five activities - Activity 2 had 7 out of 28 students not passing (25%), and Activity 4 had 6 out of 30 students not passing (20%). Students expressed that the activities were enjoyable, hands-on, and beneficial.

Keywords: Historical Learning Activities, Integration of Democratic Principles, Citizenship, Historical Method

บทนำ

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา โลกให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยในฐานะรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากยิ่งขึ้น สะท้อนจากการเลือกตั้งระดับชาติที่เกิดขึ้นในกว่า 70 ประเทศทั่วโลก ครอบคลุมประชากรกว่าครึ่งหนึ่งของโลก (International IDEA, 2025) กระบวนการเหล่านี้มีใช้เพียงการปฏิบัติตามกรอบเวลาที่กำหนด หากแต่สะท้อนความเชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยสามารถพัฒนาประเทศและสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคมได้ สอดคล้องกับแนวทางขององค์การสหประชาชาติที่เน้นว่าสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมคุณค่าประชาธิปไตย โดยพลเมืองจำเป็นต้องตระหนักในบทบาทและสิทธิของตนเอง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง และการแสดงออกอย่างชอบธรรมในสังคม

อย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยในบริบทการศึกษาไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในเชิงกระบวนการ โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านรายวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ที่มักมุ่งเน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎี ความเป็นมา และการท่องจำลักษณะพลเมืองดี ซึ่ง ศุภณัฐ พานาซี ให้เห็นว่าการสอนประวัติศาสตร์ที่ยึดติดกับเนื้อหามากเกินไป ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบค้น และการตั้งคำถาม ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ (ศุภณัฐ พานาซี, 2563) ขณะเดียวกัน กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน มักถูกจัดขึ้นในลักษณะกิจกรรมที่ทำแล้วจบไป ซึ่ง ขวัญภรณ์ แก้วแสนทิพย์ พบว่า ลักษณะดังกล่าวไม่สามารถสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เกิดความต่อเนื่องและคงทนในตัวนักเรียนได้ (ขวัญภรณ์ แก้วแสนทิพย์, 2561) นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ที่แยกส่วนระหว่างวิชาการปกครองและประวัติศาสตร์ ยังทำให้นักเรียนขาดความเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการของมนุษย์และบริบทของสังคมในแต่ละยุคสมัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นริศ จันทวรรณ ที่พบว่า นักเรียนบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบต่อกิจกรรมประชาธิปไตย โดยมองว่าเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์มากกว่าจะเป็นหน้าที่โดยตรงของตนเอง (นริศ จันทวรรณ, 2560)

ในฐานะครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ณ โรงเรียนบุญศรีสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยพบว่า สภาพปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในบริบทพื้นที่ แม้วิสัยทัศน์ของโรงเรียนจะมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนสู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมคุณธรรมนำประชาธิปไตย แต่นักเรียนยังคงมองว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องไกลตัวและเข้าใจไม่ถึงองค์ประกอบเชิงพฤติกรรมอย่างลึกซึ้ง ปัญหาดังกล่าวยังถูกซ้ำเติมจากข้อคิดเห็นของสุนทร ชูตินธรานนท์ และคณะที่กล่าวว่าข้อจำกัดของการเรียนประวัติศาสตร์ไทยมักติดกรอบการสร้างทัศนคติชาตินิยม (สุนทร ชูตินธรานนท์ และคณะ, 2557) ซึ่งขัดแย้งกับหลัก “วิธีการทางประวัติศาสตร์” (Historical Method) ที่มุ่งเน้นการศึกษาผ่านร่องรอยหลักฐานอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นกลาง ดังที่ ฐาปนีย์ รักภูบาล และ ศุภณัฐ พานา ได้เสนอแนะไว้ว่า การใช้บริบททางประวัติศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนประเมินเหตุการณ์ต่างๆ ได้ด้วยใจที่เป็นกลางและมีความน่าเชื่อถือ (ฐาปนีย์ รักภูบาล, 2565); (ศุภณัฐ พานา, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการบูรณาการการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยควบคู่ไปกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อหลายกำแพงการเรียนรู้แบบแยกส่วนตามข้อสังเกตของชัชวาลย์ กันเพชร ว่าการที่นักเรียนได้เรียนรู้ถึงพัฒนาการและพฤติกรรมของคนในอดีตจะทำให้มองเห็นภาพสะท้อนของการปกครองในแต่ละยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง (ชัชวาลย์ กันเพชร, 2566) การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็น ช่วยให้เข้าใจว่าเหตุใดปัจจุบันเราจึงต้องยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขภายใต้ครรลองประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย
2. ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) มุ่งพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย และศึกษาผลการใช้กิจกรรมดังกล่าวกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบุญศรีสวัสดิ์ จำนวน 181 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบสุ่มเจาะ โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เข้าร่วมชุมนุมห้องโลกกว้างสังคมศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 หลังจากชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว มีนักเรียนสมัครใจเข้าร่วม จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

- กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย จำนวน 5 กิจกรรม
- แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ
- แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

4. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ และสาระหน้าที่พลเมือง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เพื่อคัดเลือกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสังคมและวัฒนธรรม จากนั้นกำหนดเรื่องและวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม แล้วจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เมื่อได้กิจกรรมแล้ว นำไปประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ และด้านหลักสูตรและการสอน ซึ่งเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษาและครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 10 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของกิจกรรม แบ่งเป็น 5 ประเด็น รวม 16 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5. การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย

ผู้วิจัยนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละกิจกรรม และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ หลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อแปลผลระดับความเหมาะสมและความคิดเห็นในแต่ละประเด็น

ผลการวิจัย

โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย

1.1 ได้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย จำนวน 5 กิจกรรม ดังนี้

- กิจกรรมที่ 1 เรื่อง รอบรู้หลักประชาธิปไตย
- กิจกรรมที่ 2 เรื่อง เสรีภาพทางการค้าสมัยสุโขทัย
- กิจกรรมที่ 3 เรื่อง การเจรจาเพื่อสิทธิของคนอยุธยา
- กิจกรรมที่ 4 เรื่อง การสร้างอธิปไตยในกรุงธนบุรี
- กิจกรรมที่ 5 เรื่อง จากทาสสู่ไทสิทธิคนไทยช่วงรัตนโกสินทร์

1.2 แต่ละกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้และการวัดประเมินผล ซึ่งทุกกิจกรรมใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจาก มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการสำคัญในการเรียนประวัติศาสตร์ ซึ่งการพัฒนาทักษะดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์จากกิจกรรมเพียงครั้งเดียว แต่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องผ่านการต่อยอดซ้ำซ้ำทวนให้นักเรียนได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ซ้ำ ๆ ในทุกกิจกรรม

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย ทั้ง 5 กิจกรรม มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด ทั้งในเรื่อง 1) ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) สื่อการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมิน และเห็นว่ากิจกรรมทั้ง 5 เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจมีการสอดแทรกวิธีการทางประวัติศาสตร์ และทำให้ได้เรียนรู้ทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และประชาธิปไตยไปพร้อมกัน ดังผลตามตาราง

ตารางที่ 1 ความเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย จำแนกตามกิจกรรม

รายการประเมิน	n=10		n=10		n=10		n=10		n=10	
	กิจกรรมที่ 1		กิจกรรมที่ 2		กิจกรรมที่ 3		กิจกรรมที่ 4		กิจกรรมที่ 5	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้										
1.1 ชื่อกิจกรรมสะท้อนแนวคิดการบูรณาการระหว่างประวัติศาสตร์กับหลักประชาธิปไตย	4.1	0.7	4.8	0.4	4.7	0.6	4.9	0.3	4.8	0.4
1.2 ชื่อกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงการสอนสังคมศึกษา (ด้านเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสังคมและวัฒนธรรม)	4.7	0.5	4.9	0.3	4.7	0.6	4.8	0.4	5.0	0.0
2. วัตถุประสงค์										
2.1 วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	5.0	0.0	5.0	0.0	4.8	0.4	4.9	0.3	4.9	0.3
2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	4.8	0.4	4.8	0.4	4.9	0.3	4.8	0.4	4.7	0.5
2.3 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย	4.7	0.5	4.9	0.3	4.9	0.3	4.7	0.5	4.9	0.3
3. กิจกรรมการเรียนรู้										
3.1 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับชื่อกิจกรรม	4.9	0.3	5.0	0.0	4.9	0.3	4.9	0.3	4.9	0.3
3.2 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.9	0.3	4.9	0.3	4.9	0.3	4.9	0.3	5.0	0.0
3.3 กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์	4.1	0.7	4.8	0.4	4.6	0.5	4.5	0.7	4.8	0.4
3.4 กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์	4.3	0.8	4.8	0.4	4.9	0.3	4.8	0.4	5.0	0.0
3.5 กิจกรรมการเรียนรู้เชื่อมโยงหลักประชาธิปไตยจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	4.3	0.8	4.8	0.4	4.7	0.5	4.5	0.7	4.8	0.4
4. สื่อการเรียนรู้										
4.1 หลักฐานทางประวัติศาสตร์เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.5	0.9	4.9	0.3	4.8	0.4	4.8	0.4	5.0	0.0
4.2 หลักฐานทางประวัติศาสตร์เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6	4.4	0.9	4.9	0.3	4.7	0.5	4.7	0.5	4.7	0.5
4.3 หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีความน่าเชื่อถือ	4.3	1.0	4.6	0.5	4.9	0.3	4.9	0.3	4.9	0.3
4.4 สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.7	0.5	4.8	0.4	4.9	0.3	4.9	0.3	5.0	0.0
5. การวัดและประเมิน										
5.1 การวัดและประเมินสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.8	0.4	4.8	0.4	4.8	0.4	4.9	0.3	4.9	0.3
5.2 วิธีการประเมินหลากหลายเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.6	0.7	4.7	0.5	4.7	0.5	4.8	0.6	4.7	0.5

2. ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย

2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผ่านการประเมินในภาพรวมทุกกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากมีนักเรียนขาดเรียนในบางกิจกรรม จำนวนผู้เข้ารับการประเมินจึงแตกต่างกันในแต่ละกิจกรรม โดยพบว่า มีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินใน 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 2 มีนักเรียนเข้ารับการประเมิน 28 คน ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านองค์ประกอบของหลักประชาธิปไตย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ทั้งนี้ นักเรียนสามารถระบุองค์ประกอบของหลักประชาธิปไตยได้ แต่ยังขาดทักษะในการเชื่อมโยงความรู้ดังกล่าวกับสถานการณ์ที่กำหนดให้

กิจกรรมที่ 4 มีนักเรียนเข้ารับการประเมินครบ 30 คน ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 โดยนักเรียนสามารถระบุเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สมัยธนบุรีได้ แต่ไม่ได้นำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ครูจัดเตรียมไว้มาประกอบการอ้างอิง ซึ่งเป็นข้อกำหนดสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ รายละเอียดผลการประเมินจำแนกตามกิจกรรมแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินจำแนกตามกิจกรรม

ผลการประเมิน	n=30		n=28		n=30		n=30		n=24	
	กิจกรรมที่ 1		กิจกรรมที่ 2		กิจกรรมที่ 3		กิจกรรมที่ 4		กิจกรรมที่ 5	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ผ่าน	30	100	21	75	30	100	24	80	24	100
ไม่ผ่าน	-	-	7	25	-	-	6	20	-	-

โดยมีเกณฑ์การประเมิน มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของหลักประชาธิปไตย ด้านประวัติศาสตร์ และด้านวิธีการทางประวัติศาสตร์ ที่กำหนดให้ต้องผ่านทุกด้าน จึงจะได้รับผลการประเมิน “ผ่าน” ในแต่ละกิจกรรม รวมถึงการกำหนด Rubrics ที่ระบุลักษณะคุณภาพของผลงานหรือพฤติกรรมในแต่ละระดับอย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากช่วยให้ครูสามารถประเมินได้อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนในการตัดสิน และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

2.2 นักเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อทุกกิจกรรมในระดับมากถึงมากที่สุดทุกรายการประเมิน และเห็นว่าเป็นกิจกรรมสนุก ได้ลงมือปฏิบัติ และมีประโยชน์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตย ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตยทั้ง 5 กิจกรรม มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด ทั้งเรื่อง

1.1 ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะชื่อกิจกรรม จะเป็นสิ่งสะท้อนให้นักเรียนรู้ว่าเรียนอะไร เมื่ออ่านชื่อกิจกรรมทั้งครูและนักเรียนเข้าใจได้ทันทีว่ากำลังจะสอน / เรียนรู้เกี่ยวกับอะไร ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Lupyan, G. et al. ที่กล่าวไว้ว่าการมีชื่อกิจกรรมที่ตรงไปตรงมา ช่วยให้สมองมนุษย์จัดหมวดหมู่และทำความเข้าใจได้เร็วขึ้นกว่าชื่อเรียกที่ไม่สื่อความหมาย (Lupyan, G. et al., 2007) โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบสำคัญทั้ง 3 ส่วน คือ เรื่องของประวัติศาสตร์ เรื่องหลักประชาธิปไตย และสาระทางสังคมศึกษา มากำหนดเป็นชื่อกิจกรรม เช่น กิจกรรมที่ 2 เรื่อง เสรีภาพทางการค้าสมัยสุโขทัย โดยคำว่า “เสรีภาพ” สื่อความหมายถึงเรื่องหลักประชาธิปไตย “การค้า” สื่อความหมายถึงสาระทางสังคมศึกษาในเรื่อง เศรษฐศาสตร์ และ “สุโขทัย” สื่อความหมายถึงสาระประวัติศาสตร์

1.2 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะ ในการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมนอกจากจะมุ่งเน้นการเชื่อมโยง 2 สาระทางสังคมศึกษาที่ได้ระดับความยากในการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เหตุการณ์ แล้วเชื่อมโยงประเด็นทางสังคมศึกษาในบริบทที่กำหนด แล้วจึงใช้หลักประชาธิปไตยในการวิเคราะห์พฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Taxonomy of Learning ที่เน้นการพัฒนาสติปัญญาโดยเริ่มจากความจำ ความเข้าใจไปสู่การคิดในระดับที่สูงขึ้น (Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R., 2001) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ C3 Framework ในวิชาสังคมศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักเรียนใช้มิติต่างๆ ทางสังคมศึกษาเชื่อมโยงบริบทของโลกรับเข้ากับบทบาทหน้าที่พลเมือง (National Council for the Social Studies, 2013) ซึ่งจะทำให้นักเรียนลำดับความคิด และการเรียนรู้ได้ดี เช่น

1. นักเรียนรู้: ศึกษาสภาพ สถานการณ์ ของกรุงศรีอยุธยา และเหตุการณ์สำคัญ
2. นักเรียนทำ: วิเคราะห์
3. นักเรียนนำไปใช้: ระบุวิธี/แนวทาง นำองค์ประกอบของหลักประชาธิปไตยไปใช้

นอกจากนี้การกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวทำให้เห็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ และการประเมินที่ชัดเจน ง่ายต่อผู้สอนในการนำไปออกแบบการเรียนรู้ และการประเมินที่หลากหลายต่อไป

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะ ที่ผ่านมาการเรียนประวัติศาสตร์มักจะเน้นการบรรยาย การท่องจำ ตามที่สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะกล่าวว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมักมุ่งเสริมสร้างทัศนคติและแนวคิดชาตินิยม (สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ, 2557) มีผลให้ครูส่วนใหญ่เลือกใช้การบรรยายตามหนังสือแบบเรียนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจธรรมชาติของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เป็นการเรียนรู้เรื่องราวในอดีต ที่ต้องเรียนรู้ผ่านหลักฐานในอดีต ทำให้วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ถูกมองข้ามไป แต่ในกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ที่ถูกนำมาใช้ในทุกกิจกรรมเพื่อเป็นการต่อยอดซ้ำซ้ำทวน และการคัดเลือกหลักฐานที่ตรงกับเรื่องที่ศึกษา และมีระดับความยากเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน ดังที่ ฐาปนี รัถกุลบาลกล่าวไว้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อสรุปข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล (ฐาปนี รัถกุลบาล, 2565) นอกจากนี้กิจกรรมยังทำให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดได้ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนไปถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับประชาธิปไตยได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะโดยธรรมชาติของสาระต่าง ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Barton, K. C. & Ho, L. C. ที่ชี้ให้เห็นว่าโดยธรรมชาติของสังคมศึกษา ความรู้ (Knowledge) และการนำไปใช้เชิงพลเมือง (Action) ต้องดำเนินไปอย่างควบคู่กัน (Barton, K. C. & Ho, L. C., 2021) แต่ด้วยเหตุที่การจัดการเรียนการสอนมักแยกสาระต่าง ๆ ออกจากกัน ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุของการออกแบบรายวิชาที่ฝึกสาระต่าง ๆ ออกจากกัน ภาระงานที่มักถูกมอบหมายให้สอนเป็นเรื่อง ๆ ตามสาระ รวมถึงความสามารถในการสอนของครู ทำให้แนวคิดในการเชื่อมโยงสาระต่าง ๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงถูกมองข้ามไป สอดคล้องกับงานวิจัยของไสรยา อ่วมเมือง ที่พบว่า การสอนแบบแยกตามสาระ มักประสบปัญหาเนื้อหาซ้ำซ้อนและข้อจำกัดเรื่องเวลาเรียน ทำให้การจัดการเรียนรู่มุ่งเน้นเพียงการครอบคลุมเนื้อหามากกว่าการพัฒนาทักษะนักเรียน (ไสรยา อ่วมเมือง, 2566)

1.4 สื่อการเรียนรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักเรียนให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าสื่อการเรียนรู้มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะในแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยเลือกใช้

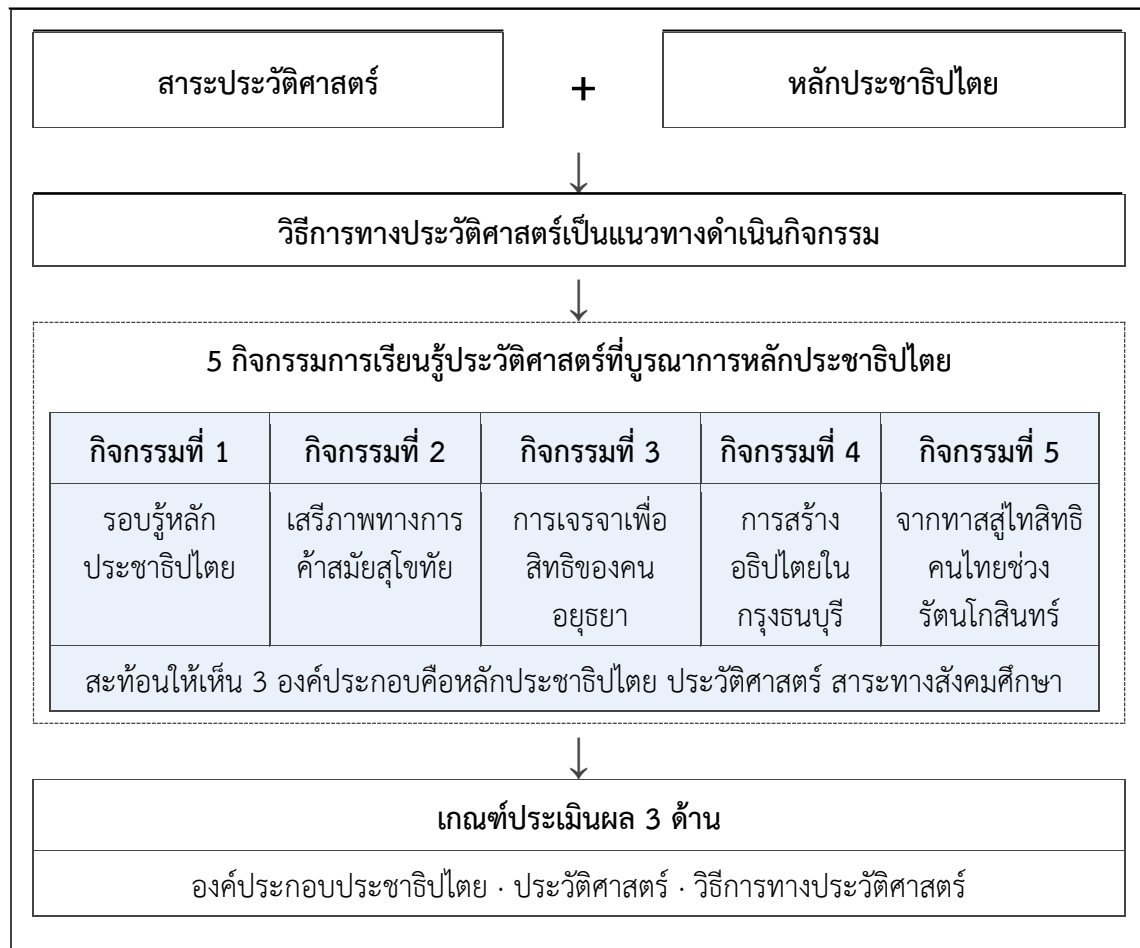
สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลาย ทั้งกรณีศึกษา หลักฐานทางประวัติศาสตร์ วิดีโอ ข่าว หรือ เพลง ดังที่ผลการศึกษาของรัตติกร ภิรมย์โคร่งได้สรุปว่า นักเรียนแต่ละคนจะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกัน ครูจึงจำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการรับรู้ผ่านการมองเห็น การฟัง การสัมผัส และการลงมือปฏิบัติ (รัตติกร ภิรมย์โคร่ง, 2563) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และตระหนักถึงวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อตอบสนอง Learning Style ของนักเรียนที่หลากหลายให้ได้มีโอกาสได้เรียนรู้ผ่านวิธีการที่ชอบ ไม่เบื่อหน่ายในการใช้สื่อซ้ำๆ ซึ่งจะทำให้กระตุ้นความสนใจ และการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

1.5 การวัดประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะการประเมินของกิจกรรม เป็นการประเมินความสามารถตามวัตถุประสงค์ ผ่านการทำชิ้นงานที่หลากหลายที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม ตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และสามารถให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) กับนักเรียนได้ตลอดระยะเวลา สอดคล้องกับความเห็นของสมพงษ์ ปันหุ่น ที่กล่าวว่าการประเมินที่ใช้ระหว่างการเรียนรู้ เพื่อใช้ผลการประเมินในการปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (สมพงษ์ ปันหุ่น, 2559) ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนพัฒนา และปรับปรุงตนเองได้ตลอดเวลาเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนางเยาว์ อุทุมพร ที่กล่าวว่าการประเมินผลเป็นเครื่องมือสร้างสารสนเทศเพื่อพัฒนานักเรียน ปรับปรุงการสอน ตัดสินผลการเรียน และรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน (นางเยาว์ อุทุมพร, 2566)

และผลการวิจัยพบว่า มีนักเรียนมีผลการประเมิน “ไม่ผ่าน” ในกิจกรรมที่ 2 เรื่อง เสรีภาพทางการค้าสมัยสุโขทัย จำนวน 7 คนที่ไม่ผ่านด้านที่ 1 องค์ประกอบของหลักประชาธิปไตย และในกิจกรรมที่ 4 การสร้างอธิปไตยในกรุงธนบุรี มีนักเรียนไม่ผ่าน จำนวน 6 คน ที่ไม่ผ่านด้านที่ 2 ประวัติศาสตร์ และด้านที่ 3 วิธีการทางประวัติศาสตร์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การ “ผ่าน” ในแต่ละกิจกรรมว่านักเรียนต้องได้รับผลการประเมิน “ผ่าน” ครบทั้ง 3 รายการ จึงจะถือว่าผ่านในแต่ละกิจกรรมนั้น จึงเป็นเหตุให้นักเรียนได้รับผลการประเมิน “ไม่ผ่าน” ในบางกิจกรรมตามที่นำเสนอข้างต้น สาเหตุในการกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว เริ่มจากการกำหนด Rubrics ในแต่ละระดับ ของแต่ละรายการประเมินผู้วิจัยไม่ได้ไต่ระดับตามปริมาณ แล้วการตีความแต่ละระดับเป็นคะแนน และนำคะแนนแต่ละส่วนมารวมกันเหมือนการกำหนด Rubrics การประเมินทั่วไปในปัจจุบัน แต่จะระบุพฤติกรรมในการทำงานของนักเรียนที่สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนต้องรู้อะไรทำอะไร เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายขององค์ประกอบนั้น ๆ เช่น การกำหนดระดับคุณภาพ ด้านประวัติศาสตร์ โดยจำแนกออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ระดับผ่านซึ่งกำหนดให้นักเรียนสามารถระบุเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ รวมทั้งช่วงเวลาของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานในแต่ละกิจกรรมได้ถูกต้อง ระดับควรปรับปรุงนั้น นักเรียนสามารถระบุเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ และช่วงเวลาของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แต่ไม่ใช้จากหลักฐานในแต่ละกิจกรรม และระดับไม่ผ่าน คือ นักเรียนไม่สามารถระบุเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ หรือช่วงเวลาของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานในแต่ละกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง

จะเห็นได้ว่านักเรียนไม่เพียงมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่นักเรียนต้องสามารถใช้หลักฐานในการเรียนรู้เรื่องทางประวัติศาสตร์ที่เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งในระดับที่ลดลง แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่นักเรียนขาดหลักการสำคัญอะไร ลดหลั่นลงไป ซึ่งการกำหนด Rubrics ที่แสดงพฤติกรรมที่ชัดเจนนี้จะช่วยให้ครูประเมินนักเรียนได้ตรงกับความสามารถ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมถึงยังสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับให้แก่ นักเรียนได้ด้วยว่า ต้องพัฒนาในเรื่องใด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Jonsson, A. & Svingby, G. ที่สนับสนุนว่าการใช้เกณฑ์การประเมินเชิงคุณภาพช่วยให้การประเมินมีความหมายยิ่งขึ้น ผ่านการกำหนดรายละเอียดตาม Rubrics ที่กำหนด (Jonsson, A. & Svingby, G., 2007) ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจทั้งในส่วนของเนื้อหาและกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนามากกว่าการประเมินด้วยเกรดเพียงอย่างเดียว

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากกระบวนการวิจัย

ภาพที่ 1 นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากกระบวนการวิจัยในลักษณะรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการสาระประวัติศาสตร์และหลักประชาธิปไตย โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรม โครงสร้างของรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการแนวคิดพื้นฐานร่วมกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 กิจกรรม ที่จำแนกตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ 1) กิจกรรมรอบรู้หลักประชาธิปไตย 2) เสรีภาพทางการค้าสมัยสุโขทัย 3) การเจรจาเพื่อสิทธิของคนอยุธยา 4) การสร้างอธิปไตยในกรุงธนบุรี และ 5) จากทาสสู่ไทสิทธิคนไทยช่วงรัตนโกสินทร์ โดยชุดกิจกรรมทั้งหมดสอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย ประวัติศาสตร์ และสาระทางสังคมศึกษา นอกจากนี้ ส่วนท้ายของรูปแบบยังมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลครอบคลุม 3 ด้าน คือ องค์ประกอบประชาธิปไตย ประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์บนฐานของหลักฐาน การเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตเข้ากับหลักประชาธิปไตย และการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติจริงในวิถีความเป็นพลเมือง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่บูรณาการหลักประชาธิปไตยเป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาในภาพรวมและมีส่วนช่วยลดการเรียนรู้แบบแยกส่วน โดยการนำสาระประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงกับหลักประชาธิปไตยทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและเหตุการณ์ทางสังคมในอดีตได้อย่างมีเหตุผล มากกว่าการท่องจำเพียงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ในขณะเดียวกัน การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะเฉพาะด้าน ทั้งการคิดวิเคราะห์และการสืบค้นความรู้ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในสาระอื่น ๆ ให้เหมาะสมตามธรรมชาติวิชา นอกจากนี้การกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบ Rubrics ที่ระบุลักษณะพฤติกรรมในแต่ละระดับอย่างชัดเจน ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ครูประเมินศักยภาพนักเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นักเรียนมองเห็นเป้าหมายในการพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจและทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรตรวจสอบก่อนว่านักเรียนมีพื้นฐาน / ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของหลักประชาธิปไตย หรือไม่ หากความรู้ / ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวไม่ชัดเจน แนะนำให้เริ่มที่กิจกรรมที่ 1 เรื่องรอบรู้หลักประชาธิปไตยก่อน 2) เนื่องจาก แต่ละกิจกรรมมีความสมบูรณ์ในตัวเอง สามารถเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมโดยควรตรวจสอบให้เหมาะสมกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และบริบทของนักเรียนก่อน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของสาระในชั้นเรียนปกติ แต่หากจะนำไปใช้ทั้ง 5 กิจกรรมควรจัดลำดับตามที่กำหนด เนื่องจาก กิจกรรมได้ออกแบบให้มีความซับซ้อนจากง่ายไปยาก ตามประเภทของหลักฐานที่ใช้ในการศึกษา โดยที่สามารถเปลี่ยนหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาในแต่ละกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมของนักเรียนในระดับต่าง ๆ 3) ในการดำเนินกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานที่กำหนดอย่างอิสระ การจำกัด / เร่งรัดเวลามากจนเกินความจำเป็น จะทำให้ขาดความละเอียดลออ / ความลึกซึ้งในการวิเคราะห์หลักฐานที่กำหนด อาจทำให้พลาดประเด็นสำคัญในการศึกษาได้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป 1) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างสาระต่าง ๆ ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติม เช่น การบูรณาการประวัติศาสตร์กับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ หรือหน้าที่พลเมืองกับศาสนาและจริยธรรม เพื่อศึกษาว่าการเชื่อมโยงสาระแต่ละลักษณะส่งผลต่อการเรียนรู้ ทักษะเฉพาะทาง และความเข้าใจเชิงพลเมืองของนักเรียนแตกต่างกันอย่างไร อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละสาระมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการสังคมศึกษากับภาษาไทย ศิลปะ หรือเทคโนโลยี เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งความรู้ทางสังคมศึกษาและทักษะสำคัญของนักเรียนในมิติอื่นร่วมกัน เช่น การสื่อสาร การคิดสร้างสรรค์ การนำเสนอ และการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อขยายแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชฎาภรณ์ แก้วแสนทิพย์. (2561). แนวทางการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชัชวาลย์ กันเพชร. (2566). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร

- ฐาปณีย์ รักภูบาล. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการวิเคราะห์สาเหตุและผลสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2566). การนำผลการประเมินการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 1(1), 32-40.
- นริศ จันทวรรณ. (2560). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง. วารสารวิชาการ, 7(1), 103-113.
- รัตติกร ภิรมย์ไกร. (2563). ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศุภณัฐ พานา. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic If เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ ปันหุ่. (2559). การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(2), 1-16.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนทร ชุตินธรานนท์ และคณะ. (2557). ขาดินิยมในแบบเรียนไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- โสธยา อ่วมเมือง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการทำงานเป็นทีม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Longman.
- Barton, K. C. & Ho, L. C. (2021). Curriculum for justice and harmony: Deliberation, knowledge, and action in social and civic education. New York: Routledge.
- International IDEA. (2025). The Global State of Democracy 2025: Democracy on the Move. Retrieved May 16, 2026, from <https://www.idea.int/publications/catalogue/html/global-state-democracy-2025-democracy-move>
- Jonsson, A. & Svingby, G. (2007). The use of scoring rubrics: Reliability, validity and educational consequences. Educational Research Review, 2(2), 130-144.
- Lupyan, G. et al. (2007). Language is not just for communication: Labels facilitate learning of novel categories. Psychological Science, 18(12), 1077-1083.
- National Council for the Social Studies. (2013). The College, Career, and Civic Life (C3) Framework for Social Studies State Standards: Guidance for enhancing the rigor of K-12 civics, economics, geography, and history. Retrieved May 16, 2026, from <https://www.socialstudies.org/standards/c3>